

NEVELÉS ÉS ÉLET

Apróságok és érdekességek az 1941—42. tanévi gimnáziumi Évkönyvekben.

Tanárembernek alig van tanulságosabb és szórakoztatóbb olvasmánya, mint a sok-sok iskolai Évkönyv, melyek gazdag termésként érkeznek tanévzárás után a mindennapi póstával. Tanügyi lapok hasábjain évről-évre mintegy keresztmetszetet kapunk az iskolák életéről és kimerítő ismertetést olvashatunk az Évkönyvek cikkeiről, a személyi ügyekről, a tanulmányi- és fegyelmi állapotokról és a tanulók statisztikai adatairól. Az alábbiakban nem ismertetést közlünk, nem is kritikát, csak néhány csokorba kötött apróságot és érdekességet, *ízt és színt*, annak igazolására, hogy mennyi eredetiség van a testületekben a tanítási és nevelési eredmény fokozására. Itt-ott — bizonyára — akad túlzás is, de sokkal több a követséreméltó kísérlet és gondolat. Nemcsak a tanárok, hanem az egyes iskolák is tanulhatnak egymástól az Évkönyvek, beszámolóin keresztül. Ma már felsőbb rendelkezésre egységesek az Évkönyvek, de az igazgatói jelentésekben még így is sok az eredetiség és a sorok között és mögött pedagógus szemek sok gondolatkelte apróságot és érdekességet figyelhetnek meg. Tallózunk végig az Évkönyvek hasábjain!

Az iskola tanulói *táj- és népkutató* munkát végeznek. Az iskolának „*gyűjtőkerülete*” van — az Évkönyv közli a térképét — s különösen a vidékről bejáró 92 tanuló végez eredményes munkát. A fiúk 54 községgel foglalkoztak. Persze gondos előkészítéssel és vezetéssel megy a munka. A néprajzi gyűjtésre szakkörök is felfigyeltek. [Kassai premontrei II. Rákóczi Ferenc gimn.] — A VIII. oszt. tanulói *Dr. Biczó Ferenc* tanár vezetésével „*Gondolatokat*” gyűjtöttek Széchenyi műveiből. Az eredményt tíz oldalon közlik.

Kár, hogy a művet nem említik, ahonnan a gondolatokat vették. Íme, Vajthó László műhelymunkája vidéki iskolában. [Kaposvári egyesületi leánygimn.] — Az igazgatóság közli az Évkönyvben 12 pontba foglalva az iskola által a szállásadóknak kiadott szabályrendeleteket. Aki a szállásadók közül az előírásokat nem tartja be, attól az igazgató „törvényes jogánál fogva azonnal elparancsolhatja a tanulót és esetleg egyszerűsmindenkorra megtilthatja, hogy intézetbeli tanuló nála szállást fogadjon”. [Keszthelyi premontrei gimn.] Egyik Évkönyv egész terjedelmében közli a nyugalomba vonult kartársak irodalmi munkásságának bibliografiáját. Szép megbecsülése ez a „*18 órán felül*” vállalt munkásságnak. [Szfv. Gizella királyné leánygimn.] — A tanári kar kiváló szerzetes tagja 42 lapos tanulmányt közöl „*Babits Mihály*” címen a nagy költőről és íróról. Ezzel Babits elfoglalta helyét a középiskolák irodalmi tananyagában. [Szegedi Dugonics András gimn.] — Szakembert nagyon érdeklí és tanulságos is, ha az iskola közli az összes dolgozatok címeit, a kötelező olvasmányokat és a könyvnélkül megtanult költeményeket. [Békési ref. „Szegedi Kis István” gimn.] — *Ábrahám Ambrus* ny. r. egy. tanár, érettségi elnök, szép beszédben búcsúzott a távozó növendékektől; a beszédet az Évkönyv egész terjedelmében közli. [Szegedi Klauzál Gábor gimn.] — Nagy kitüntetés, hogy az Évkönyv hozza *Czakó Ferenc* IV. a. o. tanuló cikkét a IV. A. osztály nyelv- művelő-, táj- és népkutató munkájáról. [Érsekújvári Pázmány P. gimnázium.] — A *Guzmics-önképzőkör* történelmi szakosztályában a következő érdekes tárgyú előadások voltak: Nemzeti szocializmus és Magyarország; Az árja faj meséje a tudomány világában; A horogkeresztes vallás és a zsidó vallás; Szövetség

a bolsevizmus ellen; Várható-e a szovjet front összeomlása?; Gandhi; stb. Ki mondhatja, hogy a gimnázium nem foglalkozik időszerű kérdésekkel! [Soproni Szent Asztrik bencés gimn.] — Az iskola versenyt rendezett a szép és jó magyar kiejtésben. Az iskolai versenyt iskolaközi verseny követte a város közép- és középfokú iskoláival. [Pécsi Nagy Lajos cisztercita gimn.] — A tanári testület „magyarságismereti szabadlécélls előadásorozatot” tartott a városban. Az előadások címei: Magyarok az olimpiászon; Felvidéki várak és kastélyok; Magyar festészet; Magyar karakterológia; Szent Imre; Magyar feltalálók; Magyar ifjúság; Hazai és külföldi passiójátékok; A felszabadult Délvidék; Olasz kapcsolataink; Magyar hímező-és szövőművészet; stb. Az előadások tartásában résztvett az egész tanári testület. Ugyanebben az iskolában a tanárok testületileg látogatták meg a helybeli rk. elemi iskolát és kirándulás keretében a tatai piarista gimnáziumot. [Dunaszerdahelyi áll. gimn.] — Egyik évkönyvben két iskolánkivüli férfiú előadását olvashatjuk egész terjedelmében: az egyik *Dr. Zimmermann Ágoston* egy. ny. r. tanár előadása a Bugát-emléktábla leleplezésekor, a másik *Dr. Laurentzy Vilmos* kormányfőtanácsos előadása „A magyarság történelmi hivatása a Kárpátmedencében” címen. [Gyöngyösi Kohári István gimn.] — *Dr. Rajnavölgyi Géza* gimn. igazgató, ált. tan. felügyelő iskolalátogatása alkalmával a VII. o.-ban földrajzból bemutatott tanítást tartott. Az éppen beteg földrajz-tanár helyett tanítóft. Az Évkönyv megemlíti, hogy...“ a bemutató óra többet ér a látogatást követő legértékesebb és legtermékenyebb megbeszélésnél.“ [Jászapáti Gr. Széchenyi István gimn.] — Emelkedett sorokat olvashatunk Magyarország Kormányzójáról és Kormányzóhelyetteséről és mind kettő fényképét is láthatjuk az egyik

Évkönyvben. [Újverbászi áll. gimn.] — A háborús állapotra mutat az ilyen közlés: „Tanulmányi kirándulásokat a nehéz viszonyok folytán nem rendeztünk“. Ugyanebben az évkönyvben az egyik fejezetnek ez a címe: „A tanárok anyagi helyzete“. Itt közli az előlépéseket a különböző fizetési fokozatokba. [Bonyhádi ev. gimn.] — A tanári testület 1941. okt. 25-én minden osztályban reggel 8-kor 20 perces, délben 1 órakor pedig 15 perces figyelempróbát végzett egyszerű összeadáson tesztekkel. Eredmény: 11 osztályban 12 közül a déli teljesítmény nemcsak mennyiség, hanem minőség tekintetében is felette áll a reggelinek“. [Pestszenterzsébeti Kossuth L. gimn.] — Néhány Évkönyvben az osztályfőnökök osztályaikról „jellemképet” adnak. 20–25 soros közleményben beszámolnak az I–VIII. o. fegyelméről, tanulmányi és erkölcsi állapotáról, családi és társadalmi helyzetéről, egészségi viszonyairól jótékonyágáról és bajtársi szolgálatáról. [Ipolyági Szondy György gimn. és Szegedi Árpádházi Szent Erzsébet leánygimn.] — Az igazgató „útravalóul minden ballagó diák kezébe adta a kereskedelmi iskolai tanárok nevelő, jeles kiadványát: A magyar öntudat kis tükrét“. [Mátyásföldi Corvin Mátyás gimn.] — „Március 15-ének megünneplésénél ezidén nagyszabású újjátással próbálkoztunk. Iskolánk kezdeményezésére Szarvas nagyobb intézetei és egyesületei egyetlen hatalmas közös ünnepséget rendeztek a Hősök szobra előtt“. [Szarvasi ev. Vajda Péter gimn.] — A kollégiumban lakó alsó osztályos növendékek számára havonként egyszer ez évben is tartottunk illemórákat. Ezekon az órákon *Dr. Farkas Ignác* vallástanár a társadalmi érintkezés formáival s általában azokkal a követelményekkel ismertette meg a növendékeket, amelyek elé a mindennapi élet állítja a művelt társaságbeli embert, Beszéd, ismerkedés, látogatás, öltöz-

ködés, szórakozás, étkezés stb.“ [Debreceni ref. gimn.] — „Veszélyben az iskola!“ címen megrázó kiáltványt intéz az igazgató a szülőkhöz, az iskola barátaihoz és az ifjúsághoz a tanári pálya elnéptelenedéséről. [Hatvani Klebelsberg K. gimn.]

Az egyik Évkönyv a tanulók érdemjegy sorozatánál az egyes osztályoknál az élen közli, hogy ki érdemelt az osztályban *aranyérm*et és ki *ezüstérm*et. Aranyérmét minden osztályban csak egy tanuló, ezüstöt több is érdemelt. [Karlocai jezsuita Szent István gimn.] — Egyik iskola osztályszülői értekezletet tartott, melyeken a tárgyat a tanulók korához és a szülők érdeklődéséhez mérték. I. o. Hogyan segítse elő a szülői ház a tanulók munkáját? II. o. A tisztaságra nevelés. III. o. Hogyan töltse a tanuló a szünidőt? IV. o. Tanulás, rend, fegyelem és tisztaság. V. o. A serdülő ifjú lelki válsága. VI. o. A serdülőkor zavarai. VII. o. Az ifjúság szórakozásairól. VIII. o. Az érettségi vizsgálatok és pályaválasztási tanácsadás. [Csongrádi Szent Imre gimn.] — Olvassuk, hogy „az első módszeres értekezleten Dr. Páti Ferenc tanár tartott előadást“. *„Gr. Tel:kt Pál politikai tanítása“* címen. [Kaposvári Somssich Pál gimn.] — Eredeti szokás a ballagásnál: „Az utolsó tanítási napra virágdíszbe öltözik minden évben a VIII. osztály. A 12 órakor kezdődő ballagás után pedig felterített asztalok várják az osztályukba visszatérő tanulókat, akik *érettségiztető tanáraink vendégei ilyenkor*. Az iskola alsóbb osztályos tanulói pedig félórás szórakoztató éneklést rendeznek az ünnepi osztály előtt. Majd a tízórai elfogyasztása után közvetlen és meghitt beszélgetésben telik az idő 2-ig, esetleg fél 3-ig“. [Szolnoki Bánffy Katalin leánygimn.] — A technika is bevonult az iskolába. Az iskolának olyan rádióberendezése van, mellyel az igazgatói irodából vagy más helyiségből minden tanterembe hangszórók útján

lehet továbbítani a „hivatalos hirdetni-valókat“, sőt az iskolai rádió mikrofonján át közvetítették az osztályoknak a limanovai megemlékezést, az anyák napját, a hősök ünnepét stb. Az érdekes újítást így írja le az Évkönyv: „A tantermek hangszórója közvetlen összeköttetést teremtett a központi berendezés — az igazgatói iroda vagy a belőle bármelyik terembe áthelyezhető stúdió és az osztályok között. Anélkül, hogy iskolarádióink komoly nevelőcélu felhasználását az unalomig való alkalmazásával veszélyeztetnők, úgy érezzük, hogy a mai élet lüktető ütemét igen szerencsésen és hűségesen tükrözi és szolgálja“. [Ungvári Árpádházi Szent Erzsébet leánygimn.]

Szemléket még egy-két érdekességgel zárjuk. Két iskola van az országban, ahol nem közölték a tanulók osztályzatait. — Egyik gimn-ban „az irodai gyorsírást egy VI. o. tanuló vezetésével tanulták az igazgató ellenőrzése mellett“. — Önképzőköri pályatételek között ez is szerepel: „Spranger típusai és osztálytársaim“. — A társadalmi és irodalmi működés rovata megemlíti valahol, hogy az egyik kártárs „zongorázott Liszt műveket“. — A lapalján maradt néhány sornyi üres helyet egyik Évkönyv szerkesztője apró idézetekkel tölti ki Aquinói Szent Tamás, R. Tagore, Napoleon és Claudel műveiből és mondásaiból. — Valamelyik leánygimnázium meleg hangon búcsúzik áthelyezett kiváló tanárnőjétől, aki ugyancsak megfogta mindenben a dolog végét s nem restelte a munkát; pedellus hiányában kitakarította osztályait is.

Farkas László.

A történelmi olvasókönyvek összeállítója ma már kétségtelenül kettős pedagógiai feladat előtt áll: Az egyes korszakokat nemcsak a történelmi források, krónikák, törvények stb. tükrében kell szemléltetni, hanem a szép-